

FOLKET VED ELVEN . II

OM KUNGMIUTS STORE OG SMÅ

Tekst og foto af *Kirsten Roland*

At have den tro, at tilværelsen er uden problemer for grønlanderne på udstederne, er vist desværre kun en luksus, der er turistens og sommermandens forundt. Selv når man ser helt bort fra overtroen, slagsmål i fuldskab og det sædvanlige, at manden giver konen et par tjat i ny og næ, er der ting nok, der lurer.

Vejrets luner, kampen for føden, infektionerne, der breder sig som epidemier, kan få et udsted til at synes helt uddødt, fangstdyrenes forsvinden og mange andre ting.

Depressionerne må desværre med. Østgrønlanderne kan pludseligt blive meget depressive, eller det kan begynde ganske småt for at udvikle sig så langt, at de vil gå til fjelds.

De lever et udpræget familieliv og er meget glade for hinanden. De unge interesserer sig ikke for de ældres trommedans, de smiler overbærende, når de for 117. gang må høre de ældre med malende ord og ganske bestemte håndbevægelser fortælle om de bjørne, de har nedlagt for mangfoldige år siden. Men de siger intet. Det gør de ældre heller ikke, når de en morgen iblandt finder et ungt menneske ligge uskyldigt sovende på en briks, vedkommende bestemt ikke hører hjemme på. Man tager hensyn.

Og dog er det, som om de engang imellem fanges i deres eget net af familietradition og familiesammenhold især i de mest overbefolkede huse.

Værst er det, når en ung familie slår sig ned hos mandens forældre. Menneskerettighederne er endnu ikke nået så langt som til Østgrønlands svigerdøtre. Som en dronning troner svigermoderen på briksen, hun får sønnernes skind, til hende søger børnebørnene, og hun er værtinden, når der er gæster. Den unge kone er som en slave. Hun har intet at sige, ejer ikke noget, men må gøre huset rent, alt medens den ældre kvinde og husets døtre nyder livet.

Dør den ældre fanger, forbliver hans kone husets patriark, er det derimod hende, der dør først, forringes hendes mands stilling meget, han er nu afhængig af svigerdatterens hjælp og spiser faktisk nådsensbrød.

De østgrønlandske mænd er store herrer i egne huse, hjælper ikke med at hente vand, tager ikke hensyn til, at huset netop er rengjort, men vader ind og smider fisken på gulvet. Konen skal altid spørge manden om alting. Så passer dit ham ikke, så er det galt med dat. Hun laver kaffe til ham, springer efter tobak, eller hvad hun nu kan glæde sultanen med. Skal hun indlægges, siger de begge ja, men det hænder, hun udebliver, når hun skal med båden. Hun sidder så hjemme på briksen og græder forurettet med sine uskyldige øjne. Man behøver ikke afvente nogen forklaring, det er altid det samme, hun må ikke for manden, og hvor han er, behøver man heller ikke få udredet nærmere, for det er også konstant det samme, at netop denne morgen er han slet ikke hjemme, men taget tidligt på fangst. Man tænker, at det skulle samtlige kvindesags-ligaer, der kæmper for kvindens frigørelse, lige se. Ja. Det skulle de faktisk. De ville ganske sikkert rejse hjem og skrive artige ting i bladene om de slemme mænd. Men sandheden ville de sikkert ikke få fat på, nemlig den enkle, at husets og familiens virkelige hersker er denne tilsyneladende selvudslettende kvinde, der ligefrem kan frembringe ægte tårer for at overbevise omverdenen om, at hendes mand er en streng herre.

En søndag formiddag, kort efter min ankomst, kom en meget forslået kvinde ned for at blive forbundet. Jo'eh, de havde haft lidt fest om lørdagen, og så havde hendes mand slået hende. Jeg gik modigt hjem i hytten til manden. Du store min! Han var så tilredt, at han ikke var i stand til at gå ud i flere dage, men måtte sidde inde og holde på sit sølle hoved.

Man kan ikke få anden opfattelse, end at vi europæiske kvinder, for at opnå større frihed, går en besværlig omvej, ved at forlænge kjolelængden og bruge tiden til at skribe højt fra samtlige tilgængelige talerstole om vores ligeberettigelse med mændene. Vi skulle hellere lære af Østgrønlands kvinder og ikke synke så dybt ned.

Gamle skikke glider ud, men endnu bliver en del holdt i hævd. Tidligere blev en enkemand altid gift med en af konens søstre, og for at ingen skulle sige, der var noget pjankereri dem imellem, mens første kone levede, talte en fanger ikke med sine svigerinder. Og endnu den dag i dag lever der i Sermiligaq et ældre ægtepar, hvor fangeren aldrig har talt med sin kones søster af samme grund, skønt de ikke er uvenner, og skønt de ikke kan undgå at se hinanden dagligt, grundet stedets lidenhed.

Efter vores lille målestok vil vi nok studse lidt over aldersforskelle, der kan forekomme blandt ægtepar. En kone kan udmærket være 18–20 år ældre end manden. Dør en af ægtefællerne, bliver den tilbageværende som regel gift igen. Kvinderne skal have en til at fange til sig og børnene, og manden skal have en til at ordne sine skind og sit tøj. Bliver en ung enke ikke gift igen, bliver hun i det mindste – som regel – ved med at få børn flere år efter mandens død, så i den henseende er der ingen forandring.

*Østgrønlandske drenge skyder med små buer og pile,
men de er også meget dygtige til at kaste med sten.*

Deres moral er ikke den samme som vor. Men hvem siger, at vores er rigtig? Levevilkårene er så sandelig heller ikke de samme, ej heller mulighederne for at få oplysning.

På sygehuset i Angmagssalik mødte der en dag i konsultationen en kvinde op, som mente, hun var syg. Hun havde simpelthen fået menstruation og troede ikke, det var

normalt at få det, når man var gift. Siden sit ægteskabs indgåelse havde hun i hurtig rækkefølge født otte børn.

På et andet hospital blev en ung pige under sin indlæggelse gravid med en medpatient. Det var jo ikke så heldigt, og lægen, der skulle tale det borgerlige ord til hende, har nok været beklemt ved måske at skulle være nødt til at skænde, når han i grunden godt ville trøste, og så vælger man jo altid mellemvejen og spørger lidt forundret, lidt fordømmende, lidt bedrøvet om, *hvordan* det dog kunne gå til. Pigen opfattede slet ikke spørgsmålet som etisk eller moralsk, men som fagligt og svarede: „På nederste hylde i depotet.“

Sundhedsvæsenets udsendte medarbejdere kan tage det ret roligt, om en gravid kvinde møder op og beretter om, graviditeten nu har varet i elleve måneder. Deres forhold til tiden vil synes os såre ulogisk. Mærkværdigvis føder hun et ganske og aldeles velskabt og normalt barn, når der måske yderligere er gået et par måneder.

Hvor er her dog mange typer. Milde gamle Ivan, der med sit lange hår, hvide skæg og slørede orientalske blik ligner en profet. Fra vinduerne i sin faldefærdige hytte kan han se ud over sin verden af himmel, hav, sten og is. Intet kan slå ham ud. Sult, fattigdom, sygdom, alt møder han med samme stoiske ro og en sindets op-højethed, man næppe finder hos mange.

Lauritz. Byens kirketjener, skolepedel og første trommedanser. 69 år, gift med sin afdøde første kones 29-årige datter Batseba født uden for ægteskab. Som alle ældre vidste Lauritz ikke, hvornår han havde fødselsdag, men en søster havde fortalt ham, han var født på en lang lys dag midt om sommeren, altså satte Lauritz datoen til 23. juni. Man husker altid, hvem der blev født det år, den eller den fik bjørn el. lign., og det ved enhver jo, hvornår var, så årstallet var ikke så svært at finde frem til. Da Hendrik Abelsen imidlertid skulle ordineres som præst i Kungmiut kirke 21. juli, ville det være festligere at flytte fødselsdagen til den dag, og nu flytteriet var i gang, hvem ville så benægte, der er mere festivitas over en rund fødselsdag. Altså forlød det fra det officielle Kungmiut, at Lauritz' 69 års fødselsdag 23. juni var henlagt til 21. juli som en 70 års dag.

På almindelige søndage ringer Lauritz til kirke iklædt sin hvide anorak og sorte kirkekasket, der måske for en udenforstående let kunne forveksles med en ganske gemen kommunal kasket. Til højtiderne kommer en rød-hvid kokarde i kasketten, og ved ganske specielle lejligheder, såsom juleaften og til præsteindvielse, bærer Lauritz som prikken over i'et endnu en herlighed. Et kæmpeemblem fra Scotland Yard.

Hvem vover at holde trommedans uden Lauritz. Han er dansens midtpunkt. Med sit 1½ ben – som giver ham fortrin frem for de øvrige deltagere, fordi han koketterer med det – humper han syngende rundt med en pind i munden og sodet ansigt,

Unge grønlanderinder lærer at betrække kajak, et kvindearbejde, der stadig må kunnes, men kritikeren på trappen passer nøje på, at alt bliver, som det skal være.

alt mens han slår trommen med faste monotone rytmeslag og afleverer galant Nordatlantens mest gavmilde – uh så våde – kys på samtlige pigekinder.

Dag ud, dag ind træffer man Jakob arbejdende uden for sit hus, kun meget hårde frostdage henlægger han residensen til loftet. Af drivtømmer, tænder og ben skærer han dansemasker og laver til ganske få udvalgte øjenskærme, æsker og kastetræer med den for Østgrønland specielle ornamentik. Han er tidligere storfanger, og endnu går han ud med sin kajak efter sæl og klapmyds, desuden underviser han skoledrene i at lave hundepiske og sælgarn.

Er et udsteds voksne beboere lykkelige, er børnene det ikke mindre. De lever en fuldkommen sorgløs, meget fri tilværelse. De får aldrig skænd, og er alligevel meget artige. Kommer man på besøg i et hjem, mærker man dem ikke som forgrundsfigurer, ej heller som baggrundsstøj. De er der bare. Forældrene elsker dem, stikker dem godbidder og fortæller stolt om børnenes fangst eller andre færdigheder. Der er ingen faste spisetider, de spiser, når de er sultne. Hvis der da er mad! Leger de ude en sommeraften og har det rart, fortsætter legen til langt ud på den lyse nat.

Nogle børn klæder sig af om natten, men der er stadigvæk børn, der sover med alt tøjet på, og så ligger de over hele huset i senge, på brikse, på borde og på gulvet. Med gummistøvler og tykke trøjer!!!

Små eskimobørn må ikke græde. Moderen viger ikke fra sin yngste og vogter ungen med en nidkærhed som en isbjørnehun. Barnet sover hos dem om natten, med det resultat, at „liggedøden“ blandt spædbørn ikke er noget ukendt fænomen. Om dagen hænger, ligger, sidder de i amauten alt efter alder og temperament. En amaut er en anorak med en poselignende ryg, hvori barnet kan sidde. Der er enkle gamle amauter, og nogle med perlebroderede, røde kanter, men alle har samme snit. Barnevogne findes ikke. Almindeligvis kommer de først i amauten og ud efter barne-dåben, men da den finder sted så hurtigt som fra fem dage til et par uger efter fødslen, er indelivets varighed meget begrænset.

De første måneder ligger barnet dybt nede i amauten og sover det meste af tiden. Et tørklæde er både sommer og vinter bredt dækkende over hele herligheden. Men en dag, når barnet er så tilpas stort, at moderen skønner, det kan tåle vejrliget og solen, bliver klædet fjernet, og op over amautens kant vifter en sort manke, under hvilken et par store, brune øjne forundret ser sig omkring.

Inde sidder moderen i skrædderstilling på briksen, på gulvet eller på en stol med barnet i favnen, vugger det blidt frem og tilbage, ammer det 117 gange og banker det på ryggen, så snart det klynker lidt. Skal der vaskes gulv, ligger barnet i amauten, det kommer også med alle steder, uanset hvilken tid på døgnet det er. Er vidunderet et drengebarn, skader det ikke at lade de små arme gøre bevægelser, som roede han i kajak eller kastede harpun. Man ved jo aldrig. Måske bliver det en stor-fanger. Piniartorssuak.

At være moderens faste tilbehør er det mindste barns privilegium, til det er ca. 1-2 år, da må det som regel vige pladsen for en lillesøster eller lillebror. Dog bliver det ikke helt forstødt. Moderen ammer det stadigvæk lidt i ny og næ, hvis verden går barnet imod, og hvis det værste skulle hælde, at et par små „diamanter“ er på vej ned over den brune kind.

Forældrene, især moderen, lader altid det yngste barn få største parten af kærligheden. Når børnene bliver lidt større, ville vi, efter vores målestok, sikkert sige, de blev overset. Ganske tidligt lærer de at klare sig selv og bliver leget ind i livets alvor.

Små to-årige drenge begynder at øve sig med hundepisken, først en lille pind med en snor, men pinden og snoren vokser sammen med barnet, og man forundres ikke, når de store drenge farer af sted med slæderne og lader en ca. 7 meter lang, tung piskesnert suse ud over spandet og får den i tilbagetrækket til at ramme netop den snyder af en hund, der drister sig til at løbe med løse skagler.

*Kajaksejls er noget, der skal læres, fra man er dreng.
Her undervises et par elever af en fanger, der er dygtig kajakroer.*

Pigerne tripper af sted efter moderen og gør som hun. Henter vand i små blikdåser, plukker bær i fjeldet, rører „mælk“ af sand og jord. „Bage en kage“ er et ukendt fænomen, men at „lave mælk“ er en ganske almindelig pigeleg. Fra 3–4 års alderen sørger de ofte selv for at få noget at spise, når de er sultne. De finder en kop og rører havregryn sammen med vand og sukker, finder noget godt i gryden under komfuret med fisk eller sælkød, snapper sig et par tørre anmagssætter, får måske en af de ældre søskende til at skære sig en centimetertyk humpel rugbrød og er måske så heldig, at der er margarine, de kan få på. Ofte findes kun en enkelt af de nævnte fødevarer. Om det ikke lige drejer sig om den rene velstand, så de kan få det allerbedste, børnenes nationalret nummer et: Gul sodavand og marie kiks. Det nydes bedst, når sodavandet hældes over kiksken, så den bliver helt oplødt.

Allersødest og helt uimodståelig er de helt små piger i festdragt. Når de er halvandet til to år, springer de ud i fineste skrud til jul og påske. Pigerne vil allerhelst stå stille, beundre sig selv og lege lidt med perlekraven, desuden er det slet ikke så

ligetil en sag at lære at gå i kamikker og stive skindbukser. Men det får ikke hjælpe. Med stolt besiddermine tager mødrene dem i hånden og haler målbevidst af sted med dem, og med forurettet mine og små stive skridt vralter pigerne efter som ænder. Op over fjeldet mod kirken går så denne lille hær af små vrikkende sælskindsnuser og dansende rottehaler. Alle kvinder kloden over når en dag til den erkendelse: man må lide lidt for moden, så man kan ligeså godt resignere som to-årig og blidt uderkaste sig dens krav. Desuden kan de hvide anorakker li' det. Og *det* betyder alligevel noget. Ikke så lidt endda.

Selv så langt ude, hvor der aldrig har leget børn fra syddanske himmelstrøg, er legene præget af tilhørsforholdet til Danmark. De hopper i paradiset og spiller bold efter samme mønstre som børnene på Nørrebro og i det mørke Jylland. Men den mest yndede leg og den, de bestandigt vender tilbage til, når de er trætte af de øvrige lege, er en leg med 4-5 små sten, der går ud på, at man smider stenene op i luften en, to eller tre, fire ad gangen og griber dem igen efter bestemte mønstre. Griber et af børnene fejl eller taber en sten, går stenene videre til næste barn. Ofte kan man i samme stue se en lille stump med henrykt jubel lege planløst med sine sten, halvstore børn øve sig ihærdigt og med så alvorlig en mine, som gjaldt det selve livet at få det lært, mens de helt store børn jonglerer med stenene så lynhurtigt og så sikkert, man næsten ikke ser stenene, kun en række elegante, smidige håndbevægelser, der kunne være udført af en balletdanser, alt mens barnet, skønt tilsyneladende optaget af spillet, med sine årvågne øjne registrerer, hvad der sker i rummet.

Plejebarnet. Ja, det er desværre to vidt forskellige ting. Der er det barn, der på en eller anden måde er blevet alene på grund af dødsfald, eller fordi moderen er ugift og måske ikke kan have barnet hos sig. Kommer barnet ikke på børnehjem, hvor det i alle måder har det godt, men er og bliver et institutionsbarn, eller bliver bortadopteret til et dansk ægtepar, kommer det til en anden østgrønlandsk familie og går en trang tid i møde. Dets plads er bagest på briksen, om det ikke sover på gulvet, det får ikke mad, før de andre har spist, og dets stilling er så lav, at man ikke skal være ret meget inde i østgrønlandske udstedsforhold, før man straks, når man træder inden for døren, opdager, at der er et plejebarn. Under epidemier tager forældrene børnenes temperatur, både morgen og aften, mindst to gange i døgnet, det er endda i underkanten, ofte tager de temperatur meget hyppigere, da det for dem betyder uhyre meget, om børnene har et par streger mere eller mindre. Plejebarnet får ikke taget temperatur, det betyder så lidt, om termometret viser 38° eller 39°. Børnene græder næsten aldrig, når de får injektioner el. lign., men de reagerer på anden måde. Muskler strammes forræderisk i en lille næve, lange sorte vipper glipper lidt for hurtigt eller barnet strækker sig måske så langt som til et enkelt klynk. Plejebarnet derimod reagerer overhovedet ikke, men finder sig apatisk

Østgrønlandske piger i stadstøjet, glade og stolte.

i, man pusler med tøjet og giver injektionen. Det fortrækker ikke en mine, men ser blot op med disse alt for unge desillusionerede øjne.

Har moderen på grund af tuberkulose eller anden sygdom været afskåret fra at amme sit barn, kan barnet i nogle tilfælde risikere at komme til at indtage samme stilling som plejebarnet. Når moderen ikke har ammet barnet, er barnet ikke hendes. Færdig. Alle kloge og mindre kloge ord preller af på moderen. Barnet får det som plejebarnet, tåleligt, når det kan begynde at deltage som ydende medlem af familien. Og ydende familiemedlemmer bliver alle børn tidligt. Når man er 6 år kan man gøre rent, hente vand og kul samt fange fisk. Naturligvis.

En anden kategori af plejebørn er lykkens yndlinge. Det er de børn, der som en gunstbevisning bliver foræret bort. I Kungmiut boede ikke ét eneste ældre par

alene. De, der ikke boede sammen med børn, svigerbørn og børnebørn, havde alle fået et barnebarn foræret. Dette barn fik altid husets samtlige lækkerier og var bestandigt så helt anderledes, end deres egne børn nogensinde havde været. Men sådan er børnebørn vel. Dette barn skulle hjælpe bedsteforældrene, når de blev ældre, og var altså en slags alderdomsforsikring.

Lidt forkælet blev også det barn, der var opkaldt efter en nylig afdød. Sjælen er så forbundet med navnet, at man ikke taler om en afdød med navns nævnelser, før et barn er opkaldt efter vedkommende. Er barnet ikke af samme køn som afdøde, bliver det alligevel bærer af navnet og ikke nok med det, man opdrager barnet som værende af samme køn. Klæder pigen i drengetøj, anorak, drengekamikker, bukser med gylp og oplærer hende i at bruge hundepisk og hvad drenge ellers skal lære, mens en dreng må vandre rundt med pigetøj og fletninger. Afdødes nærmeste efterladte behandler barnet med rørende omhu, er som mor eller far for det og forærer det gaver og mad under hele opvæksten.

I nogle huse vasker de halvstore piger selv tøj, man finder dem med opkiltet skørt, varme og svedige af at skure gulvet, de bager rugbrød, gør fisk i stand, syr lidt perlebroderi og laver forefaldende arbejde. Skindene kommer de ikke til at ordne, før de er større, flænses heller ikke. Når de så er konfirmerede, er det, som om deres pligter ophører for nogles vedkommende. Der er mindre søskende, der kan ordne det kedelige arbejde, moderen gør stadigvæk skindene i stand, og så sidder de da dagen lang og sludrer, enten inde på briksen eller ude i solen. De vasker hår, sætter papillotter i, klæ'r sig i terylene og nylon efter om ikke sidste så næstsidste mode, trækker i gummistøvler, stikker lette sko med stilethæle i lommen og går til danse-mik de faste dage, onsdag, fredag og lørdag. Undtagen i fastetiden, da er der ingen dans, men gudstjeneste hver onsdag aften, som de ligeså flittigt følger. Danse kan de. Rheinländer, jitterbug, vals og twist, alt med en færdighed, musikalitet, smidighed og rytme, mangen en pige på kontinentet ville misunde dem.

Drengene oplæres til fangerlivet, fra de er store nok til at kunne kaste en sten efter en snespurv. De fanger torsk, ulke, laks, anmagssætter, kommer hjem med muslinger og tang, kører med hundeslæde, skyder med små buer og pile, går til skolens kajaktimer og lærer den svære kunst af en ældre fanger Ajotok Bajare. Sommereftermidage kan man se fangeren med stor tålmodighed undervise drengene to og to. Blot det at komme i kajakken er svært, men stolte som svaneunger er de, når først de er i vandet.

Hver gang en dreng kommer hjem med sin første fangst af dyr, fisk eller fugle, fejres han stort. Når han er ca. 10-11 år, er han fanger og næsten voksen. Den for mænd så foragtelige vandbæring hører op, han kan nu selv ro en båd og fange torsk til indhandling.

Ivan fra Kungmiut ligner en østerlandsk vismand.

Børnene er meget tillidsfulde og virker glade og harmoniske. Kommer de på en eller anden måde til skade, løber de ikke først skrigende hjem til moderen og sætter hylet et par toner op, når de når huset og moderens ørenvidde, som man sædvanligvis betragter som skik og brug her i landet.

Er man hjemme, kommer de straks op på sygeplejestationen, og er man ude, ja, så er udstedet jo ikke større, end at børnene til enhver tid næsten altid ved, hvor man er, og pludseligt står der så en hel flok fortravlede unger i døren, og med en ganske forfærdelig tungfærdighed forklarer de, man må hjem straks. Man kan to-tre ved hver side, en bærer tasken, en sjældent nøjes med at have en i hver hånd. løber tilbage efter handskerne, som de udmærket ved, man ofte glemmer, de mindste snubler i farten og skal samles op, men af sted kommer vi. Har de ikke

taget den skadede kammerat med sig, står han hjemme, overvåget af endnu en flok, lidt forknyt måske, men alligevel rolig. Hele flokken kan ikke komme med ind, et par stykker går an, de sidder så andægtigt stille og følger med årvågne øjne, om ungen er stille, og om man gør noget ved ham, de måske selv har prøvet. Skal man suturere, oplyser man naturligvis ikke tilskuerne om, det faktisk ikke gør ondt, når man har bedøvet det i forvejen. Så forbindelse på, måske tre figner til hovedpersonen og en enkelt til de øvrige. Forestillingen er forbi, og ud af døren skrider en stolt procession. De glemmer aldrig at sige farvel og at takke. Ofte vender den lille behandlede fyr sig i døren og slænger chevaleresk et fingerkys efter én. Dagens mand. De første skridt går de gerne værdigt og adstadigt, men så tager pokker ved hele flokken, de styrter hjem over fjeldene med drengen, for nu kommer det allerbedste, der skal fortælles, og den hvide, hvide arm i mitella skal beundres.

Næste dag skal forbindingen skiftes. Pænt i køen sidder en lille purk og krammer en buket blomster fra fjeldet, som han lægger på skrivebordet, når det er hans tur. Og godt gemt under en sort mitella finder man en hånd i en lidt nusset forbindelse;

men der kan også være andre gode sager, som fiskekroge, tørrede angmagssætter, en stump snor og en halv kiks.

Skal børnene til behandling på sygehuset i Angmagssalik, på Landshospitalet i Godthåb eller på en specialafdeling i Danmark, oplever man noget mærkeligt. Forældrene er altid meget knyttede til børnene, men som den største selvfølge og tilsyneladende trygge går de uden spørgsmål eller kommentarer ned og afleverer barnet på lægebåden; de får det måske ikke at se et helt år. Milevidt fra hjemmet må barnet ligge mellem fremmede og gennemgå undersøgelser og operation. Feteret bliver det, hvor så siden indlæggelsen foregår, men det kan moderen ikke vide, når hun sender det afsted.

Lidt beklemt kan man se dem stå på kajen, når skibet sejler. Blide, stille, men alligevel stolte og frie grønlænderinder. Så vender hun sig for at sige tak og forklare, at hun ved, vi gør det bedste for hendes barn. Senere går hun skyndsomst hjem med sine små, hurtigt, glidende skridt, for der er altid andre, der kræver hendes hjælp.

I enkelte tilfælde kan der opstå problemer med indlæggelse af et barn, men det er uhyre sjældent. Det kan ske, en mor frygter, hendes barn skal dø og af den grund ikke vil have det på sygehuset, fordi hun helst ser, det dør „hjemme i Kungmiut“.

Alle, der har besøgt Grønland, kan ikke andet end elske børnene, og det er, som om børnene forstår et hvilket som helst sprog. Det virker meget befriende, da sprogvanskeligheder overalt i Grønland giver anledning til mange misforståelser. Selv om en dygtig tolk træder hjælpende til, er det alligevel svært at klinge en revnet tallerken, så den bliver som ny.

Ofte er det lidt under børnenes værdighed at benytte sig af tolken. De taler helt hen over hovedet på hende, som om hun ikke eksisterer, eller de kommer på tider, hvor de absolut ikke træffer hende, og er naturligvis stolte, når de kan klare det selv. De holdt meget, meget af hende, men det er ulogisk for et barn at skulle bruge mellemmand til noget, det udmærket selv kan.

For resten af livet vil børnenes evindelige leg og pludren på trappen og terrassen lyde for mine ører, når jeg tænker på Kungmiut, og hvad betyder vel et monument over ens grav, når man forlængst er død, mod det ene at have små, levende raske piger til at lege sundhedsvæsen med imaginære syge, der skal behandles i en uendelighed, og vide, at legen dette år blot hedder „at være Kista“.